

ИНСТИТУТ ЗА ЕВРОПСКЕ СТУДИЈЕ
INSTITUT ZA EVROPSKE STUDIJE
INSTITUTE OF EUROPEAN STUDIES

2 **века**
МОДЕРНЕ СРПСКЕ
ДИПЛОМАТИЈЕ

INSTITUTE FOR BALKAN STUDIES
OF THE SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SPECIAL EDITIONS 121

INSTITUTE FOR EUROPEAN STUDIES, Belgrade

BICENTENARY OF MODERN SERBIAN DIPLOMACY

Editors:

Čedomir Popov

Dragoljub R. Živojinović

Slobodan G. Markovich

BELGRADE

2013

БАЛКАНОЛОШКИ ИНСТИТУТ
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ
ПОСЕБНА ИЗДАЊА 121
ИНСТИТУТ ЗА ЕВРОПСКЕ СТУДИЈЕ, Београд

ДВА ВЕКА МОДЕРНЕ СРПСКЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Уредници:

Чедомир Попов

Драгољуб Р. Живојиновић
Слободан Г. Марковић

БЕОГРАД
2013

Издавачи:

Балканолошки институт САНУ
Српска академија наука и уметности
Кнез Михаилова 35/IV, Београд
www.balkaninstitut.com, e-mail: balkinst@bi.sanu.ac.rs

Институт за европске студије
Трг Николе Пашића 11, Београд
www.ies.rs, e-mail: office@ies.rs

Publishers:

Institute for Balkan Studies
Serbian Academy of Sciences and Arts
Knez Mihailova 35/IV, Belgrade
www.balkaninstitut.com, e-mail: balkinst@bi.sanu.ac.rs

Institute for European Studies
Trg Nikole Pašića 11, Belgrade
www.ies.rs, e-mail: office@ies.rs

За издаваче:

др Душан Т. Батаковић, директор Балканолошког института САНУ
др Драган Лакићевић, директор Института за европске студије

For the publishers

Dr. Dušan T. Bataković, Director of the Institute for Balkan Studies of SASA
Dr. Dragan Lakićević, Director of the Institute for European Studies, Belgrade

Уредници:

Чедомир Попов, редовни члан САНУ
Драгољуб Р. Живојиновић, редовни члан САНУ
проф. др Слободан Г. Марковић

Editors

Čedomir Popov, member of SASA
Dragoljub R. Živojinović, member of SASA
Prof. Slobodan G. Markovich

ISBN 978-86-7179-079-6

Успомени на академика Чедомира Попова
(1936–2012)

Садржај

Драгољуб Р. Живојиновић Слободан Г. Марковић <i>Обележавање два века модерне српске дипломатије</i>	11
Вук Јеремић <i>Појед на два века уназад</i>	17
Устаничка Србија, Кнежевина и Краљевина Србија (1804–1918)	
Чедомир Попов <i>Међународни положај, сјољна полијтика и дипломатија Србије 1804–1878</i>	27
Мирослав Перишић <i>Оснивање Министарства сјољних полова Србије 1811. године</i>	61
Радомир Ј. Поповић <i>Идеал независности и нужности аутономије. Настајак српске нововековне државе 1788/1804–1833. године</i>	69
Ђорђе Н. Лопичић <i>Краћи појед конзуларних односа Србије 1804–1918</i>	89
Слободан Г. Марковић <i>Порекло и домести Савета кнеза Чарлориској, Плана Француске Заха и Зах-Гарашаниновој Начертанија</i>	103
Мирослав Перишић <i>Трст – међународна осматрачница Краљевине Србије</i>	137
Милош Ковић <i>Србија у борби за ојстјанак, 1903–1914</i>	145
Драгољуб Р. Живојиновић <i>Србија и Лондонски пакт 1915. године</i>	159
Душан Т. Батаковић <i>Сјара Србија (Косовски вилајет) у српској дипломатији (1878–1912)</i>	173
Краљевина СХС/Југославија и њена дипломатија (1918–1945)	
Миладин Милошевић <i>Српски појсци у дипломатији Краљевине Србије и Краљевине Југославије</i>	195

Станислав Сретеновић

Слабости заштитицице, неизвесности штићеника: француско-српски односи, 1918–1940. 209

Комунистичка Југославија и њена дипломатија (1945–1991)**Војислав Павловић**

Идеолошки корени Титоове спољне политиике. Југославија као део совјетске интересне сфере. 223

Александар Животић

Између великих сила и идеје балканској јединства. Југословенска политика на Балкану (1945–1948). 265

Јован Чавошки

Почеци дипломатских односа Југославије и Кине и успостављање југословенско-кинеских дипломатских односа 1954–1955. 285

Дилеме историје српске дипломатије**Љубодраг Димић**

Историја српске дипломатије: ошварање историографске теме 305

Чедомир Антић

Српска дипломатија и модерност 327

Косовско питање**Душан Т. Багаковић**

Распад СФРЈ, Србија и интернационализација косовској питања. 337

Додаци

Списак министара иностраних дела/спољних послова:

Кнежевина и Краљевина Србија, Краљевина СХС/Југославија, комунистичка Југославија, Савезна Република Југославија, Државна заједница Србија и Црна Гора и Република Србија.	389
Преглед посланстава и почасних консулата Краљевине Србије почетком 1912	397
Историјске карте	401
Слике Музеја српске дипломатије	406
Слике српских дипломата-писаца	409
Слике српских и југословенских министара иностраних дела и посланика	411
Аутори сталне изложбене поставке Музеја модерне српске дипломатије	416
Индекс (С. Тадић)	420

Contents

Dragoljub R. Živojinović Slobodan G. Markovich <i>Marking the Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy.</i>	14
Vuk Jeremić <i>A View: Two Centuries Back.</i>	21
Serbia in the Age of the Serbian Revolution, the Principality of Serbia and the Kingdom of Serbia (1804–1918)	
Čedomir Popov <i>The International Position, Foreign Policy and Diplomacy of Serbia 1804–1878.</i>	27
Miroslav Perišić <i>The Foundation of the Ministry of Foreign Affairs of Serbia in 1811.</i>	61
Radomir J. Popović <i>The Ideal of Independence versus the Necessity of Autonomy. The Establishment of the Serbian Modern State in the period 1788/1804–1833.</i>	73
Djordje N. Lopičić <i>An Overview of Consular Relations of Serbia 1804–1918.</i>	89
Slobodan G. Markovich <i>The Origins and Achievements of Conseils of Prince Czartorysky, The Plan of František Zach and Zach-Garashanin's Načertanije</i>	103
Miroslav Perišić <i>Trieste: an International Watchtower of the Kingdom of Serbia.</i>	137
Miloš Ković <i>Serbia in Struggle for Survival (1903–1914)</i>	145
Dragoljub R. Živojinović <i>Serbia and the London Pact of 1915.</i>	159
Dušan T. Bataković <i>Old Serbia (Vilayet of Kosovo) in Serbian Diplomacy (1878–1912)</i>	173
The Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes/ Yugoslavia and her Diplomacy (1918–1945)	
Miladin Milošević <i>Serbian Writers as Diplomats of the Kingdoms of Serbia and Yugoslavia.</i>	195

Stanislav Sretenović

The Weakness of Protector, the Uncertainty of Protégé: Franco-Serbian Relations, 1918–1940 209

Communist Yugoslavia and her Diplomacy (1945–1991)**Vojislav Pavlović**

Ideological Origins of Tito's Foreign Policy. Yugoslavia as Part of the Soviet Sphere of Interest. 223

Aleksandar Životić

Between Great Powers and the Idea of Balkan Unity. Yugoslav Policy in the Balkans. 265

Jovan Čavoški

Beginnings of Diplomatic Relations between Yugoslavia and China and the Establishment of Yugoslav-Chinese Diplomatic Relations 1954–1955 285

Dilemmas in the History of Serbian Diplomacy**Ljubodrag Dimić**

History of Serbian Diplomacy: opening of a historiographic topic 305

Čedomir Antić

Serbian Diplomacy and Modernity. 327

The Kosovo Question**Dušan T. Bataković**

The Dismemberment of the SFR of Yugoslavia, Serbia and the Internationalisation of the Kosovo Question. 337

Appendixes

List of Ministers of Foreign Affairs:

The Principality and the Kingdom of Serbia, the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia, Communist Yugoslavia and FR Yugoslavia, the State Union of Serbia and Montenegro and the Republic of Serbia 389

List of Legations and Honorary Consulates of the Kingdom of Serbia at the beginning of 1912 397

Historical Maps 401

Photos of the Museum of Serbian Diplomacy 406

Photos of Serbian Diplomats-Writers 409

Photos of Serbian and Yugoslav Ministers of Foreign Affairs and Ministers 411

Authors of the Permanent Exhibition of Modern Serbian Diplomacy 418

Index (S. Tadić) 420

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДВА ВЕКА МОДЕРНЕ СРПСКЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

У последњим годинама Српске револуције, 8/20. фебруара 1811. успостављена су прва српска попечитељства (министарства), укључујући и министарство иностраних дјела, чиме је образована и прва влада у модерној српској историји. Тим поводом, два века касније, Министарство спољних послова Србије је, на залагање г. Вука Јеремића, донело одлуку да се овај догађај обележи на одговарајући и свечан начин.

Током 2011. године, Министарство спољних послова Србије организовало је три догађаја под насловом „јуче, данас, сутра.“ Први скуп („јуче“) је уприличен 7. маја 2011. у здању Министарства спољних послова Србије. Био је то научни скуп на коме су узели учешће српски историчари који се баве изучавањем спољне политике Србије и Југославије, као и истакнуте бивше дипломате Југославије и Србије. Пред нама је сада тематски зборник инициран на овом скупу. Зборник садржи 17 научних радова историчара који се баве повесницом и спољном политиком Кнежевине и Краљевине Србије, Краљевине Југославије и комунистичке Југославије.

Упоредо с припремом скупа образован је „Савет за обележавање два века модерне српске дипломатије“ који је одржао прву седницу 5. марта 2011. Чланови Савета били су историчари, дипломате, и директори најважнијих архивских и музеолошких установа у Србији. Десет од петнаест аутора текстова у овом тематском зборнику били су и чланови Савета за обележавање два века модерне српске дипломатије и то: Чедомир Попов, Драгољуб Р. Живојиновић, Душан Т. Батаковић, Слободан Г. Марковић, Мирослав Перишић, Миладин Милошевић, Ђорђе Лопичић, Љубодраг Димић, Војислав Павловић и Станислав Сретеновић. Поред њих у Савету су чланови били и, Бојан Димитријевић, Радослав Зеленовић, Предраг Ј. Марковић, Ана Столић, Триво Инђић и Никола Мирков.

Прву иницијативу да се ова важна годишњица обележи дао је др Мирослав Перишић, директор Архива Србије. Тадашњи министар спољних послова г. Вук Јеремић је затим изашао с два предлога: да се припреми документарни филм о два века модерне српске дипломатије, и да се отвори Музеј посвећен овој годишњици у просторијама МСП-а. Савет је усвојио оба предлога. Документарни филм о спољној политици Србије и Југославије припремила је Радио телевизија Србије. Аутор

је гђа Слађана Зарић, а филм је сниман у Београду, Бечу, Паризу, Лондону, Санкт Петербургу, Москви и Цариграду. Стручни консултант за историјске податке био је др Милош Ковић са Филозофског факултета у Београду. Филм је емитован 23. децембра 2011, и на Дан државности Србије 2012. године, а налази се у прилогу ове књиге у ДеВеДе формату.

Дана 26. априла 2012. Београд и Србија су добили Музеј српске дипломатије који је отворен у просторијама Министарства спољних послова говорима г. Бориса Тадића, председника Републике Србије од 2004 до 2012, г. Вука Јеремића, министра спољних послова Србије, и г. Слободана Г. Марковића, председника Савета за обележавање два века модерне српске дипломатије. Редовни састанци Савета одржавани су преко годину дана и желели бисмо да истакнемо посвећеност, стручност и свест о значају пројекта коју су чланови Савета показали од тренутка када је МСП изашао с предлогом да се Музеј образује, па све до последњих припрема за отварање Музеја.

Аутори поставке Музеја су академик Чедомир Попов, председник Матице српске, академик Драгољуб Р. Живојиновић, САНУ, проф. др Љубодраг Димић, Филозофски факултет у Београду, др Војислав Павловић, Балканолошки институт САНУ и г. Триво Инђић, који су сви координатори изложбене поставке за поједине историјске епохе. Уз координаторе је за свако доба радио и ауторски тим. У тимовима су били: др Мирослав Перишић, директор Архива Србије, г. Миладин Милошевић, директор Архива Југославије, др Ана Столић, тадашњи директор Историјског музеја Србије, др Станислав Сретеновић из Института за савремену историју, др Душан Т. Батаковић, тадашњи амбасадор Србије у Републици Француској, др Ђорђе Лопичић, амбасадор у пензији, проф. др Слободан Г. Марковић, Факултет политичких наука и г. Александар Марковић из Архива Србије. Покретачки дух који је одлучујуће допринео да Музеј постане стварност припада координатору пројекта гђи Маји Раковић из МСП, аутор поставке је архитекта Озарија Марковић Лашић, а за графички дизајн је заслужан Небојша Васиљевић. Свима њима се најтоплије захваљујемо и овом приликом на изузетној сарадњи и посвећености пројекту. Сlike направљене пред отварање Музеја и списак аутора и сарадника налазе се у прилогу Зборника.

Савет је донео одлуку да се на основу радова изложених на научном скупу припреми тематски зборник под насловом *Два века модерне српске дипломатије*, и да се учесници и дискутантци с научног скупа позову да пошаљу прилоге. За уреднике су одређени академик Чедомир Попов, академик Драгољуб Р. Живојиновић и проф. др Слободан Г. Марковић. На тај начин, као производ обележавања два века српске дипломатија, остварена су сва три пројекта које је усвојио Савет: 1. Музеј српске дипломатије, 2. документарни филм РТС-а, и 3. Зборник пред нама. Текст који се налази на зидовима Музеја дело је истих историчара који су дали прилоге за овај Зборник и зато чине природну целину.

Зборник *Два века модерне српске дипломатије* отвара поједине сложене теме из дипломатске историје Србије и Југославије. Подељен је на пет целина. Први део односи се на настанак и развој српске дипломатије до 1918. године, други део на

Краљевину Југославију, трећи део на комунистичку Југославију, четврти на дилеме српске и југословенске историографије, а последњи, пети на косовско питање на прелому XX и XXI века. Уз већину чланака дата је веома исцрпна библиографија радова и наведене су домаће и стране архивске збирке у фуснотама и зато радови у овом Зборнику омогућују заинтересованом читаоцу да сам настави истраживање појединих тема из историје српске и југословенске дипломатије. Зборник даје преглед постигнућа и неуспеха српске и југословенске дипломатије и скреће пажњу на бројна отворена и неистражена питања. Прилози на крају дају илустративну, картографску и документарну подлогу чланцима и студијама из овог Зборника.

Фирми Меккен Ериксон Србија захвални смо на изради логоа скупа и дозволи да га употребимо у овој публикацији. Директору фирме, г. Срђану Шаперу, дугујемо захвалност на иницијативи да се годишњица обележи на прикладан начин и на подршци објављивању ове књиге. Посебну захвалност дугујемо Програмском архиву РТС и директору Телевизије Београд г. Николи Миркову који је омогућио да се уз овај Зборник дода и ДеВеДе с документарним филмом који је припремио РТС. Заводу за уџбенике и тадашњем директору др Милољубу Албијанићу захвални смо на дозволи да се у овој публикацији објаве карте из књиге *Дипломатиска историја Србије* Б. Љ. Поповића.

Да би се овај Зборник објавио морала су да се удруже два института Балканолошки институт САНУ и Институт за европске студије. Захваљујемо се директорима обају института др Душану Т. Батаковићу и др Драгану Лакићевићу на подршци у издавању овог тематског зборника.

Током израде пројекта и припреме садржаја за Музеј српске дипломатије посебну је преданост и енергију показао академик Чедомир Попов, председник Матице српске, који је и по најтежим временским приликама редовно долазио из Новог Сада у Београд и неуморно учествовао не пропутивши ни један састанак. На жалост, смрт га је спречила да учествује у завршним припремама овог Зборника у чијем је осмишљавању активно учествовао. Зато овај Зборник посвећујемо његовој успомени.

У Београду, 1. септембра 2013.

Драгољуб Р. Живојиновић
Слободан Г. Марковић

MARKING THE BICENTENARY OF MODERN SERBIAN DIPLOMACY

In the last years of the Serbian Revolution on February 8/20, 1811, the first Serbian ministries were established, including the Ministry of Foreign Affairs. It was thus that the first government was formed in modern Serbian history. Two centuries later on that occasion the Ministry of Foreign Affairs of Serbia at the initiative of Mr. Vuk Jeremić decided to mark this event in appropriate way.

During the course of 2011 the Ministry of Foreign Affairs organised three events entitled „yesterday, today, tomorrow.“ The first meeting („yesterday“) was held on May 7, 2011 in the building of the Ministry of Foreign Affairs of Serbia. It was a scholarly conference with participation of Serbian historians dealing with foreign policy of Serbia and Yugoslavia and distinguished former diplomats of Yugoslavia and Serbia. As a result we present a thematic collection of papers that was initiated at the conference. The collection of papers contains seventeen scholarly papers of historians dealing with history and foreign policy of the Principality and Kingdom of Serbia, Kingdom of Yugoslavia and Communist Yugoslavia.

Simultaneously with preparations for the meeting the Council for Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy was formed. The Council held its first meeting on March 5, 2011. Members of the Council were historians, diplomats and directors of the most important archives and historical museums in Serbia. Ten out of fourteen authors in this collection were also members of the Board: Čedomir Popov, Dragoljub R. Živojinović, Dušan T. Bataković, Slobodan G. Markovich, Miroslav Perišić, Miladin Milošević. Djordje Lopičić, Ljubodrag Dimić, Vojislav Pavlović and Stanislav Sretenović. Members of the Council were also: Bojan Dimitrijević, Radoslav Zelenović, Predrag J. Marković, Ana Stolić, Trivo Indjić and Nikola Mirkov.

The first incentive to mark this important anniversary came from Dr. Miroslav Perišić, director of the Archives of Serbia. Then Minister of Foreign Affairs of Serbia Mr. Vuk Jeremić came out with two proposals: that a documentary film should be prepared on the bicentenary of modern Serbian diplomacy, and that a museum dedicated to this anniversary should be opened in the edifice of the Ministry of Foreign Affairs of Serbia. The Council accepted both proposals. A documentary film on foreign policy of Serbia and Yugoslavia was prepared by the Radio Television of Serbia. The author is Ms.

Sladjana Zarić and the documentary was prepared in Belgrade, Vienna, Paris, London, St. Petersburg, Moscow and Constantinople. The consultant for historical data was Dr. Miloš Ković of the University of Belgrade. It was aired by the Serbian Public Broadcaster on December 23, 2011, and on the Serbia National Day (February 15) in 2012. A DVD with the documentary is enclosed in this book and is available in two versions, in Serbian and in English.

On April 26, 2012 Belgrade and Serbia got another museum: the Museum of Serbian Diplomacy. It was opened in the edifice of the Ministry of Foreign Affairs by speeches of H. E. Boris Tadić, President of the Republic of Serbia from 2004 till 2012, H. E. Vuk Jeremić, Minister of Foreign Affairs of Serbia, and Dr. Slobodan G. Markovich, president of the Council for the Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy. Regular meetings of the Council were held for more than a year. We would like to emphasize the dedication and commitment demonstrated by the members of the Council from the moment when the MFA first came out with the proposal that a museum should be formed to the last preparations for the opening of the Museum.

Authors of thematic rooms of the Museum are: Čedomir Popov, member of the Serbian Academy of Sciences and Arts and President of Matica Srpska, Dragoljub R. Živojinović, member of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Prof. Ljubodrag Dimić, University of Belgrade, Dr. Vojislav Pavlović, Institute for Balkan Studies of the Serbian Academy and Mr. Trivo Indjić, former ambassador to Spain. Each of them was a co-ordinator for a particular historical epoch. Each co-ordinator also worked with several other members of the team including: Dr. Miroslav Perišić, director of the Archives of Serbia, Mr. Miladin Milošević, director of the Archives of Yugoslavia, Dr. Ana Stolić, then director of the Museum of History of Serbia, Dr. Stanislav Sretenović from the Institute for Contemporary History in Belgrade, Dr. Dušan T. Bataković, at the time the ambassador of Serbia to France (2009–2013), Dr. Djordje Lopičić, retired ambassador, Prof. Slobodan G. Markovich of the University of Belgrade and Mr. Aleksandar Marković of the Archives of Serbia. The *spiritus movens* for the establishment of the Museum was Ms. Maja Raković from the MFA who was project co-ordinator. The author of the design of the exhibition is architect Ozarija Marković Lašić, while Mr. Nebojša Vasiljević was in charge of its graphic design. We would like to cordially thank to all of them for their commitment to the project. Photos made on the eve of the opening of the Museum and the list of authors and contributors are enclosed in the appendix of this book.

After the scholarly conference the Council decided that panellists and participants in the debate at the conference should be invited to submit papers for a thematic collection of papers entitled *The Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy* (in Serbian: *Два века модерне српске дипломатије*). It was decided that the editors of the collection would be members of the Serbian Academy of Sciences and Arts Čedomir Popov and Dragoljub R. Živojinović and Prof. Slobodan G. Markovich of the University of Belgrade. Consequently three projects accepted by the Council for the Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy were realised: 1. The Museum of Modern Serbian Diplomacy, 2. the documentary film made by RTS, and 3. This thematic collection of papers. The text accompanying museum exhibition is the work of the same historians who have contributed to this volume and therefore these two narratives are very closely associated.

The collection *The Bicentenary of Modern Serbian Diplomacy* opens some complex topics from diplomatic history of Serbia and Yugoslavia. It is divided in five sections. The first part deals with emergence and development of Serbian diplomacy till 1918, the second refers to the Kingdom of Yugoslavia, the third to Communist Yugoslavia, the fourth to dilemmas of Serbian and Yugoslav historiographies, and the fifth to the Kosovo Question at the turn of the 20th and 21st centuries. Most of papers contain in footnotes very detailed references to bibliography and Serbian/Yugoslav and foreign archival sources and therefore they enable an interested reader to continue himself/herself research of particular topics from Serbian and Yugoslav diplomacies. The collection offers an overview of accomplishments and failures of Serbian and Yugoslav diplomacies. It also singles out numerous open questions and questions that have not been sufficiently analysed. Contributions in appendixes provide illustrative, cartographic and documentary note to papers and studies in the volume.

To company McCann Erickson Serbia we are thankful for providing logo of the event and for the permission to use it in this volume. To company's director Mr. Srdjan Šaper we owe gratitude for his initiative that anniversary should be properly marked and for his support to publish this book. We owe special thanks to the Programme Archives of RTS and to director of the Television Belgrade Mr. Nikola Mirkov for the permission to add to this volume a DVD with the documentary film prepared by RTS. To the Serbian Textbook Company and to its previous director Dr. Miloljub Albijanić we are thankful for their permission to reproduce in this volume maps from the book *Diplomatic History of Serbia* (Дипломатиска историја Србије) by B. Lj. Popović.

In order to publish this volume two institutes have joined their resources: the Institute for Balkan Studies of the Serbian Academy of Sciences and Arts and the Institute for European Studies. We would like to thank to directors of both institutes Dr. Dušan T. Bataković and Dr. Dragan Lakićević for their support for the publication of this thematic collection of papers.

During the course of the project and preparations of the contents of the Museum of Serbian Diplomacy academician Čedomir Popov (1936–2012), president of Matica Srpska, demonstrated special commitment and energy. He regularly attended and tirelessly came from Novi Sad to Belgrade to all the meetings of the Council even under very harsh weather conditions. Unfortunately, death has prevented him to participate in final preparations of this volume which he had actively initiated and shaped. Therefore we dedicate this Collection to his memory.

Belgrade, September 1, 2013

Dragoljub R. Živojinović
Slobodan G. Markovich